

PIOSNKI SIELSKIE.

PRZEZ

Stefana Witwickiego.

W WARSZAWIE.

W DRUKARNI KOM. RZA. WYŻ. R. i O. P.

1830.

Piosnki sielskie

Stefan Witwicki

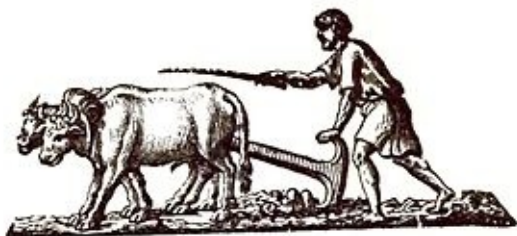
Warszawa, 1830

Pobrano z Wikizródeł dnia 24.08.2017

PIOSNKI SIELSKIE.

PRZEZ

Stefana Witwickiego.

W WARSZAWIE,

W DRUKARNI KOM. RZĄ. WYZ. R. i O. P.

---

1 8 3 0.

Za pozwoleniem Cenzury Rządowej.

SPIS RZECZY.

<u>Przemowa</u>	_____	I
<u>Żołnierz</u>	_____ str.	1
<u>Matka</u>	_____	4
<u>Marzenie</u>	_____	6
<u>Hulanka</u>	_____	8
<u>Poseł</u>	_____	11
<u>Syn</u>	_____	14
<u>Opuszczona</u>	_____	16
<u>Powrót</u>	_____	19
<u>Piosnka gajowego</u>	_____	22
<u>Gołąb</u>	_____	25
<u>Czary</u>	_____	27
<u>Ucieczka</u>	_____	30
<u>Narzeczoney</u>	_____ str.	32
<u>Smutna rzeka</u>	_____	35
<u>Jelonki</u>	_____	37
<u>Dwaj młodzieńcy</u>	_____	39
<u>Pieśń przy umarłym</u>	_____	42
<u>Grób kochanka</u>	_____	45
<u>Wojak</u>	_____	47
<u>Podstęp</u>	_____	49
<u>Panna młoda</u>	_____	52
<u>Mogiły</u>	_____	54
<u>Podróż</u>	_____	56

Zasadzka	58
Życzenie	60
Wiosna	62
Gdzie lubi	65
Żal matki	66
Wyjazd	68
Bławatek	70
Prośba	73
Wieniec	str. 75
Gość	77
Kochanka do gwiazdy	80
Rószczka	82
Stróż grobu	85
Piosnka dziada	88
Płótno	90
Pierścień	92
Przyczyna	94
Żebraczka	96
Ptaszki tajemnicze	98
Obrazek	100
Przypadek	102
Strzelec	105
Kwiatki	107
Ostrożność	109

Ⓢ Tekst jest własnością publiczną (**public domain**). Szczegóły licencji na stronie autora: [Stefan Witwicki](#).

PRZEMOWA

Dziś, gdy już umiano podług rzeczywistej wartości ocenić to mnóstwo dowolnych przepisów, form, prawideł, i drobiazgów, którym pedantyzm szkolników przytłumiał i głużył najwolniejszą sztukę: nikt zapewne nie wątpi, że poezija nie jest wypadkiem nauk, ogłady towarzyskiej, ani sztuk rymotwórczych. Chociaż ulega ogólnym prawom rozsądku i gustu; i ze wszelkich ludzkich wiadomości może dla siebie znakomite wyciągnąć korzyści: jest ona dziełem natchnienia, i mową serca; jest, równie jak pobożność, wrodzoną, naturalną potrzebą dla każdej tkliwej i pięknej duszy. Nie ogranicza się żadnym stanem, żadną klasą społeczeństwa. Szuka uczucia, nie rangi światowej; tkliwości prostego serca, nie nauki dumnego rozumu. Towarzyszka i tłumaczka serca: równie w pałacu jak pod ubogą strzechą zasmuca się jego smutkiem, raduje się jego weselem. Wszędzie jój szczeré westchnienie jest równie tkliwe; jej szczerzy uśmiech, równie miły i wdzięczny. Świetniejsza i śmielsza w miastach; nieraz w nich jednak rozpustą, modą, lub pedantyzmem kazona: czyściiej i swobodniej oddycha na polach wiejskich.

Każdy lud, cokolwiek poetycki, ma swoje śpiewy, swoje powieści, od ojców i matek przechodzące ustnie do dzieci, razem z nauką i podaniami wiary, i tak mu zawsze obecne i lube, jak niebo pod którym prace swoje odbywa, jak ziemia której oddaje swe kości. Te śpiewy stanowią prawdziwe i może jedyne sielanki.

Poezija ludu nosi na sobie wyraźną i wyłączną cechę. Jój utwory, w pamięci tylko przechowujące się, a więc zazwyczaj krótkie, często są tylko jakoby szkicami, oznaczeniem myśli, których nieznany światu poeta nie wyłuszczył, nie wykonał: dla tego nieraz nawet jest w nich coś tajemniczego, nieokręślonogo. Nie są to dzieła zapał rodzące; nie unoszą wielkością przedmiotu, nie porywają głębokością myśli, uczuć gwałtownością. Lecz patrząc w zachwyceniu na szczyty drzew olbrzymich; dziwiąc się bogactwu rzadkich krzewów, co trudną sztuką i pracą ogrodników wspaniałe i nadzwyczajne rozciągają liście: ktożby z przyjaciół pól i wiosny deptał nieczule pełen woni acz drobny kwiatek polny, skromnie się w trawie kryjący?

Poezije o jakich mówimy, proste, jak serca ludzi którzy je śpiewają, serdeczne, jak ich uczucia, i pozbawione wszelkiej sztuki; jeżeli nie we wszystkiém odpowiadają smakowi wykształconemu na czytaniu tworów wyższych — okupują to właściwemi sobie powaby, i tym nieopisanym wdziękiem sielskiej prostoty, która prawie nie może być udziałem pracy, namysłu, i sztuki. Oprócz tego, ich formy, tok, i obrazy, zupełnie odrębne i różne od powszechnie znajomych, nadają im ujmującą oryginalność.

Tym i innym zaletom poezii ludu przypisać należy że dzisiejsi różnych krajów pisarze tak troskliwie zajmują się zbieraniem jój utworów. Sam GOETHE z upodobaniem zabawił swoje pióro przekładem niektórych. I polska publiczność miała sposobność poznania mianowicie pieśni Serbskich i Nowogreckich. Ważniejszą u nas w téj mierze zasługę położyli K. BRODZINSKI I ALEX. CHODŹKO^[1].

Lubo daleki jestem od powszechnego w poezii idyllizmu, i nie podzielam zdania jednego z szanownych pisarzy, jakoby ostatecznym jój celem i zaszczytem miała być sielanka, (o czém już w inném miejscu miałem sposobność napisania): czytając wszakże z najśłodszeć uczuciem niektóre pieśni ludu, powzięłem chęć sprobowania własnego pióra w tegoż rodzaju kompozycji.

Wiem, iż może spotkać mię zarzut: dla czego chciałem naśladować utwory prostych, nieuczonych, może nawet w pół dzikich poetów, których imion świat równie nie zna, jak oni nie znali ani sztuki, ani wzorów sławnych mistrzów, ani żadnych prawideł i przepisów? Czyliż pragnąłbym widziéć poeziję raczój w dzikości i prostactwie, niżeli w tém ukształceniu jakie już jój nadali światli pisarze?.. Nie, zaiste! — Ale pisząc te piosnki wiejskie, nie widziałem w tém dla literatury żadnej szkody; a dla siebie znajdowałem przyjemność. A gdyby nieuprzedzony czytelnik doznał jój także na chwilę: jużbym na wszelkie zarzuty niechętnych mógł być obojętny. Rozmaitość stanowi bogactwo literatury.

Ze zbioru który dziś wydaję, już kilka wyjątków ogłosił A. E. ODYNIĘC na początku zeszłego roku w swoim noworoczniku Melitele. Niektórzy z znajomych mi czytelników zapytywali mię czy to nie jest przekład pieśni ludu. To ich powątpiowanie było dla autora równie pochlebne jak zapewne niezasażone. Powinienem jednak oświadczyć: iż żadna z piosnek w niniejszój xiążce zawartych, nie jest ani tłómaczeniem, ani naśladowaniem. Staralem się tylko przyswoić w nich sobie ducha i piętno właściwe poezii gminnej.

Ale te drobne ułamki, choćby się niektóre z nich jakkolwiek udały, małą tylko mogą mieć wartość. Ogłaszajęc one, chwytam

sposobność zaniesienia prośby do przyjaciół narodowej i sielskiej poezii, zwłaszcza do mieszkających na wsi; aby się zajęli zebraniem prawdziwych piosnek naszego ludu^[2]. Mieszkańcy rozmaitych polskich prowincji, jak się różnią między sobą jeograficzném położeniem i charakterem osobistym, tak i pieśni ich gminne mają różną a właściwą sobie cechę i barwę. Wszystkie powinny nas obchodzić: są to moralne, a nawet w pewnym względzie historyczne narodu pomniki, godne szacunku i poznania^[3]. Nie rzadko w liczbie tych pieśni usłyszeć i takie, które najśodsze uczucia wystawiają w obrazach tkliwych i lubych, i mają niepospolitą wartość poetycką. Wszakże zwykle śpiewów ożywionych śmielszą wyobraźnią, żywszą fantaziją, szukać potrzeba u mieszkańców okolic piękniejszych i cokolwiek górzystych. Zdaje się iż Opatrzność tym udzieliła świetniejszych zdolności, których cudowniejszą otoczyła natura. Byłaby to podwójna jej łaska; a może tylko sprawiedliwa rachuba. W kraju albowiem nad którymby nigdy żadne światło nieba nie wschodziło: zmysł wzroku byłby niepotrzebny.

Gdyby w różnych punktach Polski, dbałe i obdarzone gustem osoby zajęły się zebraniem płodów gminnej naszej poezii; gdyby pieśni tak Litwy całej, jak ruskie, powtarzane przez lud Galicji, Wołynia, Podola, i Ukrainy znalazły dobrych tłumaczy; podobnież śpiewy Kozaków, przez długi czas z nami złączonych, których dumy tak są historyczne: łatwoby się utworzył zbiór znaczny i bogato, równie zająć mogący literata, jak badacza dziejów i polityka. Byłoby to dzieło prawdziwie rodzinne i ojczyste; któreby więcj mogło się przyczynić ku nadaniu poezii naszej, cechy rzeczywiście narodowej, jak

wszelkie w téj mierze teoryczne rozprawy, i wszelkie próby miejskich rymotworców.

Co do ludu osiadłego w okolicach stolic; uważać należy, iż gdy ten łatwo wyradza się i oddała od obyczajów sielskich, i mniej ma stałości w swych zwyczajach: przeto i w pieśniach swoich jest nierównie mniej zajmujący. Prostotę i szczerość zamienia w nich na chęć dowcipowania; niewinność i skromność wieśniaczą kala zepsuciem i rozpustą miast; tém obrzydliwszą, że najczęściej bynajmniej nieosłoniętą. Zwykle nawet pieśni takowe są pozbawione zupełnie miłej cechy poezii ludu; i stanowią utwory odrębne, których wartość wewnętrzna jest pospolicie żadna.

Jeszcze jedno. Mówiąc o pieśniach ludu, nie mogę nie wspomnieć o ich melodii; o téj muzyce krajowej, bez wątpienia najmilszój naszym sercom, która, niestety! coraz u nas idzie w większe zaniechanie. Gdy z jednéj strony, w miastach, co roku częściej przedstawiane opery cudzoziemskie, wlewają w ucho nasze przyjemne wprawdzie ale obce tony; z drugiej, wędrujące pozytywki, katarynki, coraz szérzej roznoszą po kraju zagraniczne aryje; przewodzą zgromadzeniom i zabawom chłopków: którzy narodowe swe tańce odbywają w dobrej wierze, już nie w jedném miejscu, przy odgłosie włoskiej, francuzkiej, lub niemieckiej muzyki; powoli tracąc z pamięci melodię rodzinnych, ojczystych śpiewów^[4]. Moda cudzoziemczyzny wywarła wpływ szkodliwy i na polskich kompozytorów; talenta swoje wolą oni poddawać pod wzory zagraniczne, niżeli się poświęcić kształceniu muzyki krajowej^[5]. Melodija nasza, zawarta w śpiewach ludu, nosi na sobie cechę wyraźną i oryginalną; jest zawsze pełna uczucia,

bądź wesołego, bądź tkliwego; i nie można słusznie nazwać ją jednostajną, gdy w różnych prowincjach tak jest rozmaita. Korzystali z niej chętnie niektórzy ze znakomitych zagranicznych muzyków, którzy kraj nasz zwiedzili: korzystali więcej jak polscy kompozytorowie. Zdaje się żeśmy tego domowego a bogatego skarbu jeszcze jak należy nie ocenili; ubiegając się wyłącznie prawie za hamoniją Włochów, Francuzów, lub Niemców. Zachwycamy się pięknościami ich wielkich utworów; w ocenianiu płodów muzycznych, jak wszelkich dzieł innych, nie uważajmy na ojczyznę pisarza: téj bowiem bezstronności wymaga natura i godność sztuki: — ale opera polska powinna mieć, i łatwo mieć może, styl swój odrębny, właściwy; powinna koniecznie przyjąć cechę i koloryt melodii krajowej. W tymto celu życzyć bardzo należy aby nóty naszych śpiewów gminnych, podobnież jak same pieśni, zostały zebrane i ogłoszone. Taki zbiór muzyczny (który wprowadzenie mógłby być dziełem jednej osoby, a którego uczynienie wypadłoby przyśpieszyć, gdy śpiewy krajowe znacznie się już między ludem przytłumiają) stanowiłby najpewniejszy zaród opery narodowej.

W czasie druku niniejszego pisma dowiedziałem się z gazet iż w stolicy Francji mają być wkrótce ogłoszone wraz z muzyką niektóre polskie śpiewy i obok z tłumaczeniem francuzkiem. Z niecierpliwością wyglądać będziemy tego dzieła; które jednak nie powinno bynajmniej wstrzymywać

rodaków od zajęcia się w kraju podobną myślą. Wszak tylko na ziemi ojczystej może ona w całości być uskuteczniiona.

Przypisy

1. ↑ R. 1806 na posiedzeniu członków towarz. król. warsz. przyj. n. w d. 12. Grudnia LUDWIK OSIŃSKI ogłosił przekład kilku piosnek ludu litewskiego. Przytaczam je, jako mogące dać wyobrażenie o duchu pieśni litewskich, prawie zupełnie u nas nieznanych.

I.

Bardzo raniuchno wschodziło słońeczko,
Mania przy szklanném okienku siedziała;
Skądżeto, pytam, powracasz córeczko?
Gdzieś twój wianeczek na głowie zmaczała?
— Kto tak raniuchno musi wodę nosić;
Nie dziw że może swój wianeczek zrosić —
— Ej zmyślasz dziecię, tyś zapewne w pole
Z twoim chłopakiem w zaloty pobiegła? —
— Prawda matuniu, prawdę wyznać wolę,
Mojegom w polu młodziana postrzegła.
Kilka chwil tylko przeszło na rozmowie,
Tymczasem wianek zrosił się na głowie.

II.

Miałem konika, układny choć mały,
Nosił mnie często, nosił mój sprzęt cały;
Z jednym był zawsze do biegu pochopem,
Pod górę truchtem, z góry galopem;
Rzeski w podróży, i równie gotowy
Rzeki przepływać i skakać przez rowy.
Spotkałem dziewczę, nie znała jak żywo,
Co gęste tkanie, co cienkie przędzywo:
Lecz miałem biczyk przedziwnój roboty,

Gęste w nim były i cieniuchne sploty...
Teraz dzieweczce miłsze są krosienka,
Zna gęste tkanie, zna co przędza cienka.

III.

Wkrótce pół lata upłynie
Jakem do matki mówiła:
Czas już będzie, matko miła,
O innéj myśleć dziewczynie,
Co ci tu za mnie naprzędzie,
I przy krosienkach usiedzie.
Jest już z méj pracy, któż tego nie przyzna,
I biała przędza i cienka bielizna;
Wszystko chędogo na około chatki,
I co się sprzętów w całym domu mieści. —
Dosyć już słuchałam matki,
Czas też posłuchać i teści. —
Ruciany wianku, jakże się odmienisz?
Już się na głowie méj nie zazielenisz.
I ty, kolorem i blaskiem powabna,
Błyszczuć nie będziesz, plecionko jedwabna;
Ni wiatr swywolny więcéj nie roztoczy
Tych moich złotych warkoczy.
Do mojej matki przyjdę w odwiedzin
Bez wieńca — czépek odtąd strój jedyny;
Chusteczki moje z cienkiej przędzy tkane,
Co się to z niemi wietrzyk lubił pieścić,
Lekkim powiewem miotane,
Nie będą więcéj szeleścić.
Tak wszystko zniknie, albo się odmieni..
Mój kołowrotek i krosienka moje
Przestaną jaśnieć od słońca promieni;
Stracą powaby ulubione stroje.
Żółta przepasko, przepasko bławatna,
Wiś tam na ścianie, na nic już niezdatna;
A wy, pierścionki, ozdoby złocone,
Rdzawieć będziecie w skrzyni zarzucone!

narodzie i języku litewskim. — Czwartą tamże umieszczoną, o *Wandzie*, opuszczam, jako nie należącą do pieśni gminnych.)

2. ↑ Dowiaduję się iż w tej myśli już mię uprzedził L. ŻUKOWSKI. Gorliwy ten literat ma już w swém ręku dość znaczny zbiór pieśni ludu, który zapewne będzie się starał powiększać.
3. ↑ Wieśniacy nasi bardzo mało zachowali zwyczajów, przy których śpiewanie pieśni jest główną zabawą, jak np. przy obwożeniu *koguta* w święto wielkiéjnocy. Niektórzy zabraniają chłopkom takowych zabaw, dając za przyczynę: że przy nich oddają się najłatwiej pijaństwu i kłótniom. Z tego stanowiska rzecz uważając, należałoby zakazać ludziom wszelkich zabaw; uczt nawet. Przecież po dniach pracy godziwym jest dzień wypoczynku i rozrywki. Właściwiej jest przeto: czuwać nad tem aby lud odbywał zabawy spokojnie i bez zbyteków, niżeli pozbawiać go uciechy, i zagubiać dawne krajowe zwyczaje, które od osób świątłych są we wszystkich narodach szanowane.
4. ↑ Też uwagę czyni BRODZINSKI w piśmie o *tańcach*.
5. ↑ Z szacunkiem wspominam w tém miejscu imię STEFANIEGO. W operze *krakowiacy i górale* okazał się on kompozytorem prawdziwie polskim; korzystając w niej bardzo szczęśliwie z melodii krajowej, która nie zamyka się wyłącznie w hucznych krakowiakach i mazurach. To też STEFANI dostąpił rzadkiej popularności. Od jego czasu mieliśmy opery większe, trudniejsze, i także pełne zalet; ale równie *polskiej* podobnośmy nie mieli.

 Tekst jest **własnością publiczną** (**public domain**). Szczegóły licencji na stronie autora: [Stefan Witwicki](#).

O tej publikacji cyfrowej

Ten e-book pochodzi z wolnej biblioteki internetowej [Wikiźródła](#)^[1]. Biblioteka ta, tworzona przez wolontariuszy, ma na celu stworzenie ogólnodostępnego zbioru różnorodnych publikacji: powieści, poezji, artykułów naukowych, itp.

Wersja źródłowa tego e-booka znajduje się na stronie: [Piosnki sielskie](#)

Książki z Wikiźródeł są dostępne bezpłatnie, począwszy od utworów nie podlegających pod prawo autorskie, poprzez takie, do których prawa już wygasły i kończąc na tych, opublikowanych na wolnej licencji. E-booki z Wikiźródeł mogą być wykorzystywane do dowolnych celów (także komercyjnie), na zasadach licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach wersja 3.0 Polska](#)^[2].

Wikiźródła wciąż poszukują nowych wolontariuszy. [Przyłącz się do nas!](#)^[3]

Możliwe, że podczas tworzenia tej książki popełnione zostały pewne błędy. Można je zgłaszać na [tej stronie](#)^[4].

W tworzeniu niniejszej książki uczestniczyli następujący wolontariusze:

- Joanna Le

- Vearthy
- Ankry
- Wieralee
- PMG

-
1. [↑ https://pl.wikisource.org](https://pl.wikisource.org)
  2. [↑ http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl](http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl)
  3. [↑ https://pl.wikisource.org/wiki/Wikiźródła:Pierwsze_kroki](https://pl.wikisource.org/wiki/Wikiźródła:Pierwsze_kroki)
  4. [↑ http://pl.wikisource.org/wiki/Wikisource:Skryptorium](http://pl.wikisource.org/wiki/Wikisource:Skryptorium)